

УДК 929:94(477).152

Ярослав Сеник
(Львів)

ОМЕЛЯН АНТОНОВИЧ – ГРОМАДСЬКИЙ ДІЯЧ, ДОСЛІДНИК, МЕЦЕНАТ (ДО 100-РІЧЧЯ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ)

У статті, присвяченій пам'яті відомого мецената, громадського діяча у США та Україні, висвітлено деякі маловідомі сторінки його життя, громадської і дослідницької діяльності на основі документів особистого архіву Омеляна і Тетяни Антоновичів у відділі рукописів Львівської національної наукової бібліотеки ім. В. Стефаника.

Ключові слова: Омелян Антонович, Фундація Омеляна і Тетяни Антоновичів, архів Омеляна і Тетяни Антоновичів, меценатство, відділ рукописів ЛННБУ ім. В. Стефаника.

6 лютого цього року виповнилося 100 років від дня народження громадського діяча, мецената, д-ра права Омеляна Миколовича Антоновича (06.02.1914–28.02.2008).

Імена подружжя Омеляна і Тетяни Антоновичів стали відомими в українському світі у 1981 р., коли вони оголосили про створення добродійної фундації для підтримки української культури і науки. Фундація Омеляна і Тетяни Антоновичів була зареєстрована у США 30 грудня 1980 р. Про величні справи Фундації та про її лауреатів видано дві книги [36; 37]. Лауреатами літературних і наукових нагород за «високу мистецьку вартість та своєрідність творів в галузі українознавства» стали уже 66 лауреатів із десяти країн світу (із них 34 – з України). Ліна Костенко назвала її «чистою нагородою з чистих рук» [36, с. 89], а Остап Тарнавський – «нашими Нобелівськими нагородами» [36, с. 14].

Від початку 1990-х рр. Фундація О. і Т. Антоновичів діє в Україні, приймаючи щедрі участь у багатьох проектах загальноукраїнського характеру. У Долині споруджено пам'ятник «Борцям за Українську державу» і краєзнавчий музей «Бойківщина», реставровано церкву, де хрестили О. Антоновича. Виділено один мільйон доларів США для студентської бібліотеки НУ «Києво-Могилянська академія». Впродовж кількох років Фундація фінансувала ремонтно-реставраційні роботи двох корпусів Львівської національної наукової бібліотеки України ім. В. Стефаника.

Омелян Антонович відомий як меценат і засновник Фундації. Набагато менше відомо про приватне життя О. Антоновича. Надзвичайно скромний, він не любив реклами чи широкої публічної слави. Був людиною твердого і сильного характеру, з високим почуттям гідності та громадського обов'язку. Опублікував дві книги «Спогадів» (1999, 2003) [12; 13], де описав свій життєвий шлях, який пролягав від Долини через Львів, Перемишль, Німеччину за океан до Вашингтону, де прожив із дружиною Тетяною Михайлівною понад півстоліття. О.М. Антонович повернувся на постійне проживання в Україну у вересні 2005 р.

Про біографію самого фундатора можна знайти обмаль інформації: кілька гасел у енциклопедіях, пару десятків публікацій у періодичних виданнях, які здебільшого присвячені діяльності Фундації¹.

Омелян Миколович Антонович народився в м. Долина в родині державного службовця, там здобув початкову освіту (1922–1926), далі навчався в гімназіях у Львові (1927–1931) та Перемишлі (1931–1932). За участь у національному підпіллі був арештований і провів понад два з половиною роки у польських в'язницях Перемишля і Тарнова (1933–1936). Вивчав право в Люблінському університеті (1932), економіку – у Вищій торговельній школі в Познані (1938) та Вищій господарській школі в Берліні (1939–1941). 5 березня 1943 р. отримав диплом доктора права в УВУ у Празі.

У роки Другої світової війни продовжував підпільну боротьбу в рядах ОУН, за що був двічі ув'язнений в німецькому концтаборі Заксенхаузен, де в 1941–1942 та 1943–1944 рр. провів загалом

¹ Основні публікації про О.М. Антоновича: Дзюба І.М. Антонович Омелян Миколович / І.М. Дзюба // Енциклопедія сучасної України. – Т. 1: А. – К., 2001. – С. 584; Д.М. Антонович Омелян (Omelan Antonovych) // Енциклопедія Української Діаспори. – Т.1: Сполучені Штати Америки. – Кн. 1: А-К. – Нью-Йорк; Чикаго: НТШ в Америці, 2009. – С. 19; Кореневич Л. Життя українського інтелігента / Леонід Кореневич // Літературна Україна. – 2000. – 10 лютого. – С. 3; Матвій Я. Почесний львів'янин-меценат / Ярина Матвій // Поступ. – 2004. – 29-30 травня. – № 120 (1429). – С. 5; Янковський С. Він того вартий / Степан Янковський // Свіча. – 2004. – 9 червня. – № 44 (1390). – С. 3; Ференцевич Р. Омелян Антонович повернувся в Україну / Роман Ференцевич // Свобода. – 2005. – 14 жовтня. – № 41. – С. 21; Помер Омелян Антонович // Свобода. – 2008. – 7 березня. – № 10. – С. 3; Квіт С. Своім життям він будив наші українські душі / Сергій Квіт, В'ячеслав Брюховецький // Свобода. – 2008. – 7 березня. – № 10. – С. 23; Ференцевич Р. З когорти ідейних борців (до сороковин св. п. д-ра Омеляна Антоновича) / Роман Ференцевич // Свобода. – 2008. – 9 травня. – № 19. – С. 28 та ін.

більше двох років. У 1945–1948 рр. був на політичній роботі в ОУН та в Закордонному Представництві УГВР у Мюнхені. Від початку 1949 р. десять місяців працював помічником і перекладачем відділу консульства США в Центрі переселення Функ Казерне (Мюнхен).

У грудні 1949 р. О. Антонович з дружиною емігрував до США. Від січня 1951 р. до 1961 р. був представником Закордонного Представництва УГВР у Вашингтоні. Водночас чотири каденції був головою громадського «Об'єднання українців Вашингтона» (1954–1958, 1960–1961). Від 1960 р. до кінця 1990-х рр. був власником ферми у шт. Вірджинія, за 100 км від Вашингтона.

Усі свої добрі і щедрі справи робив спільно разом із дружиною Тетяною Михайлівною Терлецькою (1915–2001), доктором медицини, професором Джорджтаунського університету та завідувачем відділу нефропатології Інституту патології Збройних сил США.

Омелян Антонович передав власну колекцію творів мистецтва (18 назв), частину приватної книгозбірні, свої особисті архіви та архів Фундації до ЛННБУ ім. В. Стефаника (2002).

В рамках цієї публікації зупинимось лише на кількох маловідомих сторінках його життя, про які він майже не згадував у своїх «Спогадах». Лише окремі документи із архіву свідчать про незнані широкому загалу аспекти його громадсько-політичної діяльності.

Закордонне Представництво УГВР утворило в 1952 р. «Пролог – Дослідне й Видавниче Об'єднання» у Нью-Йорку, яке видавало однойменний англомовний журнал (1957–1960), а також місячник «Digest of the Soviet Ukrainian Press» (1957–1977).

Омелян Антонович, о. Іван Гриньох, Микола Лебедь, Юрій Лопатинський, Мирослав Прокоп і Богдан Чайківський стали зареєстрованими засновниками видавничої спілки «Пролог». В архіві є лист ініціативної групи для розбудови видавництва «Пролог» із пропозицією О. Антоновичу вступити до неї [39, арк. 1-2]. Від квітня 1953 р. входив до новоствореної студійної групи «Пролога». Був довший час представником «Пролога» у Вашингтоні [13, с. 66].

В архіві збереглося листування О. Антоновича із чільними працівниками «Пролога»: головою Миколою Лебедем (1957, 1962, 1965) [7, 23], його заступником Мирославом Прокопом (1946–2000) [9, 32], секретарями «Пролога» Юрієм Лопатинським (1964, 1965) [26], Романом Олесницьким (1959) [2, 27], Любомиром Ортинським (1954, 1957–1959, 1961) [8, 28], інж. Богданом Чайківським (1957) [5], проф. Левом Шанковським (1951, 1952, 1957–1958) [11, 38] й ін.

Найкраще про участь О. Антоновича у редакційній і видавничій роботі «Пролога» свідчить його листування із д-ром М. Прокопом та д-ром Л. Ортинським.

В листах секретаря Л. Ортинського за 1957 р. відображено початки співпраці О. Антоновича з редакцією при підготовці перших чисел «Дайджеста». 29 травня він писав, що «зреферував Миколі [Лебедю – Я.С.] Ваш проект виготовляти огляди преси [...]. Чекаю отже на перші пресові «вирізки». 26 вересня повідомив про те, що «саме прийшов Ваш «Дайджест» і зараз же беремся із Мірком [Мирославом Прокопом – Я.С.] до його опрацювання, взглядно до доповнення». А 1 листопада попередив, що «на днях дістанете «обильний» матеріал до перекладу». Л. Ортинський дотепно, з гумором описував атмосферу у «централі» (тобто «Пролозі»), окремі епізоди з редакційного життя і участі в ній О. Антоновича й інших працівників [28].

Листи Л. Ортинського вказують, що влітку 1957 р. О. Антонович готував огляди преси (і, очевидно, переклади), а у вересні вислав їх до редакції для другого числа «Дайджеста». Усі гасла із оглядами преси у «Дайджесті» поміщалися без підпису, тому лише за їх архівними копіями можна встановлювати авторство О. Антоновича. Очевидно, що над ним працювали й інші особи, про що також можна дізнатися із листування.

Такими ж діловими, насиченими за змістом є листи д-ра Мирослава Прокопа, однокласника і товариша з українського підпілля у Перемишлі, заступника голови (1952–1974) і голови «Пролога» до 1981 р. [32]. В його листі до О. Антоновича від 11 жовтня 1957 р. описано початки роботи над «видаванням лекторату укр. сов. преси» [тобто «Digest of the Soviet Ukrainian Press» – Я.С.], який «слід видавати періодично». Далі М. Прокоп пише: «Мені йдеться про те, щоб Ти вибрав собі ті газети чи журнали, які Ти хочеш і будеш постійно читати і реферувати», особливо підкреслюючи, що «Твоя співпраця конечна». 7 листопада 1957 р. М. Прокоп писав, що «хочу скінчити другий випуск лекторату не пізніше 12 ц. м., він матиме дату: грудень 1957 і піде наразі як місячник ...». І далі: «Йде про твою ближчу участь в опрацюванні статей і вісток для *Нового Світу*»¹. В листах М. Прокопа від 7 та 30 листопада, 19 грудня містяться також детальні інструкції щодо оформлення опрацьованого матеріалу і принципів подачі його у «Дайджесті», а також прохання до О. Антоновича долучитися до складання докладного «Центрального адресаря».

У архіві є підготовчі матеріали (картотеки, списки осіб та інституцій в США, Європі, на Близькому Сході) згадуваного Адресаря. Там же є матеріали «Акції «Прологу» у справі розсилки видань

¹ «Новий світ» – місячник Об'єднання українців в Америці «Самопоміч» у Нью-Йорку (1950–1959). Останні редактори – В. Мудрий, Р. Ільницький.

«Digest of the Soviet Ukrainian Press»: «Лист до читачів» М. Прокопа, супровідні листи О. Антоновича як представника «Пролога» у Вашингтоні й ін. О. Антонович коротко згадував у «Спогадах» за лютий 1956 р.: «Видаємо «Пролог», щомісячний журнал, також «Дайджест оф Совет Україніен Прес». Щотижня їжджу до Нью-Йорку, влаштуваю передплату [...]» [13, с. 72].

18 лютого 1958 р. М. Прокоп писав: «В дальнішому буду посилати Тобі *Літературну* зразу по одержанні...», «як є з твоїми статтям до *Н.С.* ... Ти зарахований не тільки до редакції *Дайджеста*, але також до *Н.С.* [Нового Світу – *Я.С.*]». Але робота у кількох напрямках вимагала регулярного і довготривалого перебування О. Антоновича в Нью-Йорку, про це йдеться в кількох листах М. Прокопа, зокрема від 25 квітня 1958 р.: «Найкраще було б якщо Ти міг бути тут два тижні. Маю на увазі не тільки *Дайджест*, але також *Н.С.*».

Проте в кінці 1958 р. О. Антонович обмежив свою співпрацю у «Дайджесті», оскільки отримав якусь постійну працю, яка забирала у нього щодня з дорогою до десяти годин. М. Прокоп на цей прикрий для редакції факт відгукнувся 29 грудня 1958 р. такими словами: «Найгірше однак те що немає людини яка могла б тут робити ту частину «Дайджесту», яку ти робив».

М. Лебедь про якусь роботу для О. Антоновича писав роком раніше – 3 вересня 1957 р.: «В справі Вашої праці в бібліотеці буду говорити, як зустрінуся, бо зараз нічого не знаю» [23].

У листах згадуються прізвища інших осіб, які співпрацювали у «Дайджесті» і «Пролозі»: Р. Олесницький, Ю. Дивнич (Лавріненко), В. Маркус, Ю. Лопатинський, Л. Ортинський та ін.

Одночасно у листах М. Лебеда, М. Прокопа, Л. Ортинського до О. Антоновича як свого представника у столиці США є багато питань і прохань, що охоплюють різні аспекти діяльності не лише часопису, але й цілої інституції «Пролог». У листі М. Прокопа від 27 березня 1959 р. йдеться про конференцію «присвячену українській закордонній політиці», а також про співпрацю «Пролога» з Українським Конгресовим Комітетом та його головою проф. Левом Добрянським, зокрема про видання Комітетом «Квартальника» [«Quarterly» – *Я.С.*] та обмін статейним і рецензійним матеріалом. В листі від 27 березня 1959 р. він пробує залучити до цього О. Антоновича: «Чи можна рахувати на Тебе? Думаю про англومовну літературу про Україну, чи про німецьку, а також про советські видання». Листи містять, зокрема, інформацію про нав'язування контактів «Пролога» із «Амнесті Інтернешнл» (1968), про наступну конференцію і перебудову середовища УГВР (1968, 1972) й ін.

Д-р Омелян Антонович в липні 1956 р. перебував на міжнародній конференції в університеті Колгейт (шт. Нью-Йорк) [13, с. 73]. Секретар «Пролога» Роман Олесницький 25 березня 1958 р. повідомив його про те, що вони отримали нове запрошення з Колгейт Університету на конференцію із зовнішньої політики США (American Foreign Policy Conference). Тому запрошує О. Антоновича, як і минулого (1957) року, до складу делегації (у складі 2-3 чоловік) як членів панелі, а не лише консультантів. Він же запрошував О. Антоновича також на щорічні зустрічі «Пролога» у 1958–1960 рр. [27].

О. Антонович співпрацював в рамках «Пролога» із колегами у Європі, зокрема із редакцією часопису «Сучасна Україна» у Мюнхені: листувався з Богданом Кордюком щодо висилки «Дайджеста» на Близький Схід, в «афро-азійські країни» й ін. [6; 27]. А до редактора «Сучасної України» Лева Ребета О. Антонович звертався щодо організації слухань у Європі Комітетом конгресмена Ч. Керстена та висилки газети для конгресмена М. Фігена [10]. Л. Ребет в листі від 21 липня 1953 р. щиро дякував йому від імені редакції за «статтю про засідання конгресової комісії в справі нав'язання дипломатичних взаємин з Україною [...] Це дійсно великий день в нашій політиці [...] прошу писати нам частіше цього роду матеріали. Вони дають газеті живіше забарвлення» [33].

Згадана у листі стаття під криптонімом «А. О-вич» була поміщена у «Сучасній Україні» 9 серпня 1953 р. Це звіт О. Антоновича про хід слухань у одному із комітетів Конгресу США щодо резолюції конгресмена Л. Сміта, де 15 липня виступали з української сторони п'ять свідків, зокрема Р. Смаль-Стоцький, Л. Добрянський, І. Решетар, О. Грановський [15]. В архіві зберігся машинописний варіант цієї статті [14].

Наступного року лист голови української громади Вашингтону д-ра Омеляна Антоновича у цій справі було внесено до протоколу Конгресу від 12 квітня 1954 р., про що також повідомила «Сучасна Україна» [19].

Л. Ребет писав до О. Антоновича 21 травня 1954 р.: «Позатим найбільшу увагу присвячуємо [Українському – *Я.С.*] *Самостійникові*¹. Радо чекаємо на вістки від Вас. Може щось напишете до *Сучасної* [України – *Я.С.*]»². Далі подав короткий огляд політичних справ українців в Америці і у світі (після розколу в ОУН³ у лютому 1954 р.) [33].

¹ «Український самостійник» – політично-інформаційний тижневик, виходив у Мюнхені 1950–1957 рр., спершу як пів-офіційоз ЗЧ ОУН (С. Бандери). Після розламу в ЗЧ ОУН (лютий 1954) часопис перебрала фракція ОУН за кордоном (ред. З. Пеленський, Б. Кордюк і Л. Ребет).

² «Сучасна Україна» – двотижневик у Мюнхені (1951–1960). Видавець – Закордонне Представництво УГВР (1951–1956) та Українське товариство закордонних студій (1956–1960). Головний редактор В. Стахів.

³ Організація українських націоналістів за кордоном (ОУНз) виникла внаслідок розколу створених у лютому 1946 р.

В архіві О. Антоновича, крім того, знаходяться також його дописи та інформації українською та англійською мовами. Дописи були адресовані до американських засобів масової інформації або ж вони були призначені для видань «Пролога» та інших українських видань. Один із дописів був підписаний псевдонімом «Присутній» (1956). Уживав він також криптоніми «А.М.О.» та «А.М.А.» (1956), «О.А.» (1953), «О.М.А.» (1958).

Д-р О. Антонович із середини 1950-х рр. для виконання дослідницьких завдань «Пролога» працював у бібліотеках і архівах Вашингтона. Він проглядав бібліотечні каталоги та періодичні видання на предмет пошуку матеріалів про «українське підпілля і боротьбу УПА (1940–50-і роки)». В основному він користувався фондами Бібліотеки Конгресу США. Переглядав десятки річників англійських, польських, чеських та українських радянських видань. Ця робота, очевидно, велася в рамках дослідної групи «Пролога», в якій брали участь ще декілька осіб. Наприклад, у його особистому архіві збереглися картки замовлення на літературу у читальні періодичних видань та читальні будинку Джеферсона Бібліотеки Конгресу США із штампом «14 березня 1957».

Від того часу О. Антонович опрацьовував періодичні видання із радянської України. Спочатку діставав їх від «Пролога» через М. Прокопа. Певний час вони передплачувалися через відому книгарню В. Камкіна на 14-ій вулиці у Вашингтоні. Передплата оформлялася на університетську адресу дружини Тетяни Антонович та голови УКК проф. Лева Добрянського. Він передплачував українські радянські газети і журнали із січня 1956 р. для потреб «Пролога» на прохання О. Антоновича [17].

Звичка читати пресу з України залишилась у нього усі наступні роки. У своїх «Спогадах» О. Антонович писав, що «Літературну Україну» «я читаю «від дошки до дошки» і очікую кожний номер». Коли у березні 1989 р. діячі з Києва (І. Дзюба, М. Жулинський, Р. Іванченко, І. Римарук) побували у будинку О. Антоновича у Вашингтоні, то побачили на столі у його кабінеті останні числа «Літературної України». М. Жулинський, побачивши «число [«Літературної України» – Я.С.] з підкресленням червоним олівцем» «був наче тим зворушений, кажучи, що це варто б показати у Києві» [13, с. 237, 243]. Історик Роман Шпорлюк зараховував О. Антоновича до «дуже малого числа українських інтелегентів на заході, які читають «Літературну Україну» [40].

В одному із своїх нечисленних інтерв'ю О. Антонович знову про це згадав: «В Америці читав усю пресу, яку вдавалося дістати через Вашингтонський [мабуть Джорджтаунський – Я.С.] університет. [...] 1989 року Микола Жулинський гостював у мене й побачив «Літературну Україну» – червону від моїх позначок» [16].

Редакція газети «Літературна Україна» стала єдиним колективним лауреатом, отримавши нагороду Фондації Омеляна і Тетяни Антоновичів за 1992 р.

Іван Лисяк-Рудницький писав до О. Антоновича про своє бажання «кинути оком на Вашу книгозбірню, що про неї мені не раз довелось чути від спільних знайомих» [24]. Михайло Тершаковець також звертався за консультаціями щодо кількох книг (В. Щурата та ін.) з його колекції [34, арк. 1].

Микола Жулинський у будинку О. Антоновича 1989 р. оглянув цю книгозбірню, яку сам власник назвав «рідкісна колекція» [13, с. 239]. Як відомо, пізніше ця книгозбірня подружжя Антоновичів була розділена. Найцінніша частина (320 раритетних видань XIX – поч. XX ст.) була передана на прохання М. Жулинського до Інституту літератури ім. Т.Г. Шевченка [20]. 2002 року О. Антонович передав до ЛНБ ім. Стефаніка частину книгозбірні (700 позицій) [25]. Близько 200 подарованих видань, в т.ч. із автографами лауреатів нагороди Фондації Антоновичів, відклалися у архіві Фондації. Частину своїх книг О. Антонович передав до студентської бібліотеки НАУКМА, а ще кілька десятків книг – до музею «Бойківщина» у Долині.

Др. Омелян Антонович у Національному архіві США (The U.S. National Archives and Records Administration – NARA) розшукував і переписував офіційні німецькі документи з архіву поліції безпеки (Sicherheitspolizei) і служби безпеки (Sicherheitsdienst) про діяльність ОУН з часів німецької окупації України. Він надіявся, що вони стануть «певним внеском до самих початків українського резистансу вже від літа 1941 року і ще далеко до організації повстання збройних відділів УПА» [13, с. 192].

Проф. Петро Й. Потічний з університету Макмастер (Канада) після їх перегляду писав 13 грудня 1981 р.: «це одна із кращих збірок яку мені коли небудь довелось бачити. Дозвольте висловити Вам признання за громіздку працю вишукування, переписування й систематизації цих матеріалів» [29, арк. 1].

Ця серія німецьких документів про українське підпілля за період від 2 липня 1941 р. до 14 травня 1943 р. була вперше опублікована у 21-му томі «УПА в світлі німецьких документів. Книга третя»

Закордонних Частин ОУН (ЗЧ ОУН), очолюваних С. Бандерою. Розкол відбувся на зібранні ЗЧ ОУН 1 лютого 1954 р. Меншість на чолі з З. Матлюго та Л. Ребетом утворили нову організацію спочатку з тією ж назвою – ЗЧ ОУН, а з кінця 1956 р. – «ОУН за кордоном». Перший голова – Л. Ребет, згодом Р. Ільницький і Б. Кордюк. Друкований орган – часопис «Український самостійник». Члени організації відомі як «двійкарі».

(№№ 8-87) [35], що входив до першої («канадської») серії «Літопису УПА». Редактором тому став П. Потічний, який у передмові «Третя книга «УПА в світлі німецьких документів» писав: «Більшість документів в цьому томі походять з Державного Архіву США у Вашингтоні. Вони були зібрані і переписані д-р Омеляном Антоновичем. Він також закупив і передав мікрофільми цих документів для Архіву Літопису УПА». І дещо далі: «Сердечна подяка належить д-рові Омеляну Антоновичеві, який своєю збіркою й закупом мікрофільмів чи не найбільше причинився до появи цього тому...» [35, с. 7, 11].

В архіві О. і Т. Антоновичів основні частини цього видання знаходяться під назвою «Німецькі документи, звіти про підпілля ОУН і УПА до 21 тому «Літопису УПА» (опрацювання і редагування)» [29, арк. 3]. Крім того, є рукописна частина О. Антоновича під назвою «Чорновики мого опрацювання звітів нацист. *Sicherheitsdienst* з перших місяців їх приходу в Україну 1941 р.», що не увійшла у книгу, – це його виписки із німецьких документів, згруповані за темами: «Загальна ситуація», «ОУН Б», «ОУН М», «Інші укр. політичні угруповання»; «Конфлікт Б.-М.», «Церква», «Аліанти німців (румуні, мадяри)», «Поляки» тощо. Там же знаходиться перелік шифрів мікрофільмів німецьких документів до історії ОУН і УПА з Національного архіву США. Про передачу О. Антоновичем мікрофільмів цих документів для архіву «Літопису УПА» у Торонто проф. П. Потічний оголосив в своїй доповіді на конференції НТШ у Нью-Йорку у грудні 1988 р. [30].

Пошук матеріалів до історії ОУН і УПА д-р О. Антонович ніколи не припиняв. Ще 1958 р. Національний архів США відмовив йому у проханні користуватися певними закритими документами відділу Армії для неофіційного (приватного) дослідження [21]. Через 40 років у 1998 р. він відвідував Архів національної безпеки (National Security Archive) при Університеті Джорджа Вашингтона. Також робив запити в 1999 р. до Офісу свободи інформації ЦРУ щодо розвідувальних звітів про УПА та УГВР за 1943–1952 рр. [3].

Як голова «Об'єднання українців Вашингтону» О. Антонович тісно співпрацював із професором економіки Джорджтаунського університету Левом Добрянським (1918–2008), довголітнім головою Українського Конгресового Комітету Америки (1949–1954, 1962–1983), співорганізатором побудови Меморіалу жертвам комунізму у Вашингтоні (Victims of Communism Memorial) у 2008 р. Про родину й свою співпрацю із професором Л. Добрянським О. Антонович написав у своїх «Спогадах». А познайомилися вони 19 травня 1951 р. і «за короткий час ми з Левом Добрянським дуже зблизилися» [13, с. 45]. О. Антонович впродовж 1950-х рр. часто виконував прохання Л. Добрянського підготувати або ж перекласти листи та інші матеріали для нього як голови УКК [18].

Також знаходимо інші матеріали щодо діяльності УКК у столиці США та участі у ній «Об'єднання українців Вашингтону» на чолі із О. Антоновичем: листування, інформаційні матеріали, література щодо організації заходів загальнонаціонального рівня та у столиці, співпраця із загальноамериканськими, українськими та іншими національними організаціями та інституціями США та частково Західної Європи тощо. Наприклад, звіт до Українського Конгресового Комітету в Нью-Йорку про участь представників українців Вашингтону (О. Антонович, Ю. Старосольський) в установчих зборах організації «Американс Ол» (1957) [4]. Або ж *Проект Рішення Об'єднання українців Вашингтону* щодо Комітету Громадської Єдності (КГЄ) та дій делегатів на з'їзді КГЄ та звернення ініціативної групи до української громади Вашингтону й околиць, яке готував О. Антонович (1969) [31]. Цікавий його лист до Екзекутиви Крайового комітету пам'ятника Шевченкові (Нью-Йорк) із рекомендаціями щодо визначення місця для пам'ятника Кобзареві у місті Вашингтоні [1].

Підсумовуючи, слід сказати, що весь життєвий шлях Омеляна Миколовича Антоновича – це зразок діяльності Людини громадського обов'язку, це приклад самовідданого служіння українському народу і українській державі.

Уже в кінці життя д-р Омелян Антонович отримав заслужене визнання в Україні. Він – почесний громадянин Львова та Долини (2004), «Галицький лицар» (2004), переможець національного конкурсу «Благодійник року» – приватна особа (2007), нагороджений Почесною грамотою Верховної Ради і Медаллю «Почесна грамота Верховної Ради України» (2004), а також орденом князя Ярослава Мудрого V ступеня (2008).

Він отримав 2004 р. почесну відзнаку Національного університету «Києво-Могилянська Академія» «Медаль святого Петра Могили» (№ 007) та срібну відзнаку Національного університету «Острозька Академія» «Медаль князя Василя-Костянтина Острозького» (№ 010).

2014 рік в ЛННБ України ім. В. Стефаника оголошено Роком меценатів Омеляна і Тетяни Антоновичів. 10 серпня цього року у м. Долина відкрито бронзовий пам'ятник Омеляну і Тетяні Антоновичам. Це подарунок земляків О. Антоновича як вираз глибокої вдячності за їх жертвність. Але найкращим пам'ятником для подружжя Антоновичів є наша пам'ять про них та продовження нами їх благородної добродійної справи.

Список використаних джерел та літератури:

1. Антонович О. Лист до Екзекутиви Крайового комітету пам'ятника Шевченкові (Нью-Йорк). Вашингтон. 1961. 1 л., 1 арк. // ЛННБУ ім. В. Стефаника. Відділ рукописів, ф. 282, оп. І.1
2. Антонович О. Лист до Олесницького Романа. Вашингтон. 1959. 1 л., 1 арк.
3. Антонович О. Лист до Офісу свободи інформації ЦРУ. Вашингтон. 1999. 1 л., 1 арк.
4. Антонович О. Лист до Українського Конгресового Комітету в Нью-Йорку. 1 арк. Вашингтон. Додано: Officers of the Organization «Americans All». 1957. 1 арк. Вашингтон. М. англ.
5. Антонович О. Лист до Чайківського Богдана. [Арлінгтон, шт. Вірджинія]. 1957. 1 л., 1 арк.
6. Антонович О. Листи до Кордюка Богдана. [Арлінгтон, шт. Вірджинія]. 1956. 2 лл., 2 арк.; Вашингтон. 1957. 1 л., 1 арк.
7. Антонович О. Листи до Лебеда Миколи. Вашингтон. 1957. 3 лл., 5 арк.
8. Антонович О. Листи до Ортинського Любомира. Вашингтон. 1957–1958. 5 лл., 5 арк.
9. Антонович О. Листи до Прокопа Мирослава. Вашингтон. 1957–1959. 9 лл., 9 арк.
10. Антонович О. Листи до Ребета Лева. [Арлінгтон, шт. Вірджинія]. 1954. 3 лл., 3 арк.
11. Антонович О. Листи до Шанковського Лева. Вашингтон. 1957–1958. 4 лл., 6 арк.
12. Антонович О. Спогади / Антонович Омелян. – К.; Вашингтон: АО «Август», 1999. – 392 с.: іл.
13. Антонович О. Спогади / Антонович Омелян. – К.; Вашингтон: «Місіонер», 2003. – Кн. II. – 568 с.: іл.
14. [Антонович О.]. Справа нав'язання дипломатичних взаємин між США і Українською та Білоруською ССР на розгляді Підкомісії закордонних справ Палати Репрезентантів / О. А. – [Вашингтон], 1953. – 8 арк.
15. [Антонович О.]. Чи буде американське посольство в Києві? Справа нав'язання дипломатичних взаємин між США і Українською та Білоруською ССР на розгляді підкомісії закордонних справ Палати репрезентантів / А. О-вич // Сучасна Україна. – Мюнхен. – 1953. – 9 серпня. – Ч. 16 (67). – С. 1–2.
16. Бажал А. Людина, яка живе в бібліотеці / Аліна Бажал // Дзеркало тижня. – 2004. – 9-15 жовтня. – № 40-41 (515-516). – С. 26.
17. Добрянський Лев Е. Лист до бібліотеки Рігз Джорджтаунського університету / Lev E. Dobriansky. – Вашингтон. 1957. 1 л., 1 арк. М. англ. Додано: «Soviet Publications ordered by Prolog at «Four Continents»». 1957. 1 арк. М. англ.
18. Добрянський Л. Правда і чесність в українсько-американському житті [Лист голови УКК до громадськості] / Лев Добрянський. 20 грудня 1956 р. Вашингтон. 7 арк. – Переклад українською О. Антоновича.
19. 3 протоколів американського конгресу. Чому США повинні вислати послів до Києва і Менську // Сучасна Україна. – Мюнхен. – 1954. – 9 травня. – Ч. 9 (86). – С. 2.
20. Захаркін С. Книжкова колекція О. та Т. Антоновичів у відділі рукописних фондів та текстології Інституту літератури ім. Т.Г. Шевченка НАН України: [Опис] / Степан Захаркін. Київ. Б. д. 24 арк.
21. Іст Ш., головний архівіст, відділ архівів Другої світової війни, Національний архів США (General Service Administration/ NARA). Лист до О. Антоновича / Sherrod East. Вашингтон. 1958. 1 л., 1 арк. М. англ.
22. Кордюк Б. Листи до О. Антоновича / Богдан Кордюк. Мюнхен. 1956, 1957. 2 лл., 2 арк.
23. Лебедь М. Лист до О. Антоновича / Микола Лебедь. Нью-Йорк. 1953, 1956–1959, 1962, 1965. 14 лл., 15 арк.
24. Лисяк-Рудницький І. Лист до О. Антоновича. Філадельфія. 1959. 1 л., 1 арк.
25. ЛНБ ім. Стефаника НАНУ. Інвентарна книга «Збірка Тетяни і Омеляна Антоновичів». Львів. 2002. – 28 арк.
26. Лопатинський Ю. Листи до О. Антоновича / Юрій Лопатинський. Нью-Йорк. 1951, 1964, 1965. 4 лл., 4 арк.
27. Олесницький Р. Листи до О. Антоновича / Роман Олесницький. Нью-Йорк. 1955, 1958-1959. 6 лл. 6 арк.
28. Ортинський Л. Листи до О. Антоновича / Любомир Ортинський. Мюнхен. 1954. 2 лл., 2 арк.; Нью-Йорк. 1957–1958, 1959, 1961. 19 лл., 19 арк.
29. Потічний П. Листи до О. Антоновича / Петро Й. Потічний. Гамільтон, пров. Онтаріо. 1981, 1990, 1991. 3 лл., 4 арк.
30. Потічний П. «Літопис УПА» – джерело для вивчення українського визвольного руху часу Другої світової війни й після неї / Петро Й. Потічний (Доповідь виголошена на конференції НТШ в Нью-Йорку, 2-3.XII.1988). Б. м., 1988, 45 арк.
31. Проект Рішення Об'єднання українців Вашингтону щодо Комітету Громадської Єдності (КГЄ) та дій делегатів на з'їзді КГЄ. Вашингтон. Б. д. 1 арк. Чернетка рукою О. Антоновича. Додано: «До української громади Вашингтону й околиць. У Вашингтоні 1 березня 1969 р.» – звернення ініціативної групи (серед членів: Д-р О. Антонович), 1 арк.
32. Прокоп М. Листи до О. Антоновича / Мирослав Прокоп. Нью-Йорк. 1946, 1952, 1957–1960, 1967–1968, 1972, 1982, 2000. 32 лл., 33 арк.
33. Ребет Л. Листи до О. Антоновича / Лев Ребет. Мюнхен. 1953, 1954. 2 лл., 2 арк.

¹ Тут і далі покликання на архівні матеріали з архіву Омеляна і Тетяни Антоновичів (фонд 282, опис І) у відділі рукописів ЛННБУ ім. В. Стефаника.

34. Тершаковець М. Листи до О. Антоновича / Михайло Тершаковець. Нью-Йорк. 1960. 2 лл., 2 арк.
35. УПА в світлі німецьких документів. Книга третя: червень 1941 – травень 1943. З англійським й українським резюме / [ред. Петро Й. Потічний]. – Торонто : Видавництво «Літопис УПА», 1991. – 271 с. – Літопис Української Повстанської Армії. Том 21.
36. Фондація Омеляна і Тетяни Антоновичів: Штрихи до історії Фондації. Виступи і лекції лавреатів нагород Антоновичів (1982–1998). – К.; Вінніпег, 1999. – 197 с.: іл.
37. Фондація Омеляна і Тетяни Антоновичів: матеріали до історії Фондації: листування, грамоти, виступи та лекції лауреатів нагород Антоновичів (1998–2011) / [упор. Мирослав Романюк, Ярослав Сенник; наук. ред. Лідія Сніцарчук; НАН України, Львівська національна наукова бібліотека України імені В. Стефаника]. – Львів; Вашингтон : Афіша, 2012. – Кн. II. – 262 с.
38. Шанковський Л. Листи до О. Антоновича / Лев Шанковський. Нью-Йорк. 1951, 1952. 2 лл., 2 арк.
39. Шанковський Л., Цвіль Ю., N. N., за ініціативну групу для розбудови в-ва «Пролог». Лист до О. Антоновича. Нью-Йорк. Грудень 1951. 1 л., 2 арк.
40. Шпорлюк Р. Лист до О. Антоновича / Роман Шпорлюк. Енн-Арбор, шт. Мічиган. 1987. 1 л., 1 арк.

Стаття надійшла до редколегії 05.12.2014.

Ярослав Сенник

Омелян Антонович – общественный деятель, исследователь, меценат (к 100-летию со дня рождения).

В статье, посвященной памяти известного мецената, деятеля в США и Украине, раскрыты некоторые малоизвестные страницы его жизни, общественной и исследовательской деятельности на основе документов личного архива Омеляна и Татьяны Антоновичей в отделе рукописей ЛННБУ им. В. Стефаника.

Ключевые слова: Омелян Антонович, Фондация Омеляна и Татьяны Антонович, архив Омеляна и Татьяны Антонович, меценатство, отдел рукописей ЛННБУ им. В. Стефаника.

Yaroslav Senyk

Public Figure, Researcher, and Philanthropist Omelan Antonovych (on the Occasion of His 100th Birthday Anniversary).

*The article is dedicated to the memory of the well-known Antonovych Foundation creator, as well as public activist in the US and Ukraine Omelan Antonovych. The author states that Antonovych personal documents reveal some unknown facts about his public and research activity which was not described in his two books of *Memoirs* (1999, 2003). Omelan Antonovych was an active member of the Foreign Representation of the Ukrainian Supreme Liberation Council, the Prolog Research and Publishing Corporation, the Ukrainian Association of Washington State, DC, etc. He found and selected German archival official documents about OUN that were published in the 21st volume of *Litopys UPA* (Toronto, 1991). His life is an example of selfless service to Ukrainian people and Ukraine. The personal archive of Dr. Omelan Antonovych and his wife prof. Tatiana Terlecka are kept in Vasyl Stefanyk Lviv National Scientific Library of Ukraine.*

Key words: Omelan Antonovych, Antonovych Foundation (Omelan and Tatiana), personal archive of Omelan and Tatiana (Terlecka) Antonovych, philanthropy, Manuscript Department of Vasyl Stefanyk Lviv National Scientific Library of Ukraine..